

Kateřina Tučková

Μετάφραση
Κώστας Τσίβος

Οι Θεές
της Zickova

Ίκαρος

ΟΙ ΘΕΕΣ ΤΗΣ ΖΙΤΚΟΒΑ

Τίτλος πρωτοτύπου: *Žitkovské Bohyně*

© Kateřina Tučková, 2012

© Host-vydavatelství, s.r.o., 2012

Πρώτη έκδοση στα τσέχικα, 2012

© για την ελληνική έκδοση Εκδόσεις Ίκαρος, 2019

Μετάφραση από τα τσέχικα: Κώστας Τσίβος

Επιμέλεια - Διόρθωση: Αλέκα Πλακονούρη

Σχεδιασμός - Εικονογράφηση εξωφύλλου: Χρήστος Κούρτογλου

Στοιχειοθεσία - Σελιδοποίηση: Ευτυχία Λιάπη

Εκτύπωση: Μητρόπολις Α.Ε.

Βιβλιοδεσία: Ηλ. Μπουντάς - Π. Βασιλειάδης Ο.Ε.

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με τον ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, της σελιδοποίησης, του εξωφύλλου και γενικότερα όλης της αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

Πρώτη έκδοση: Ιούνιος 2019

ISBN 978-960-572-286-9

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΚΑΡΟΣ • ΒΟΥΛΗΣ 4, 105 62 ΑΘΗΝΑ • Τ: 210 322552 • www.ikarosbooks.gr

Κατεřina Tučkov

ΟΙ ΘΕΕΣ ΤΗΣ ΖΙΤΚΟΒΑ

Μετάφραση
Κώστας Τσίβος

ΙΚΑΡΟΣ

Δύσκολα να δεις τι γίνεται μέσα. Σηκώνεται στις μύτες των ποδιών και με τη μυτούλα κολλημένη στο τζάμι προσπαθεί να διακρίνει από το κουρτινάκι που καλύπτει το κάτω μισό του παραθύρου. Σκοτάδι απλώνεται πίσω από τα φύλλα της μολόχας, που συνήθως βρίσκεται κρεμασμένη έξω από το παράθυρο, σήμερα όμως για κάποιον ανεξήγητο λόγο είναι φυλακισμένη μέσα. Το φως διεισδύει από τα μικρά παραθυράκια της καλύβας μόνο όταν έχει λιακάδα.

Γυρίζει για να δει το μονοπάτι που φτάνει μέχρι την καλύβα τους. Η Σούρμενα αγκομαχά, εδώ και χρόνια υποφέρει από πόνους στα πόδια. Με τον Γιακόουμπεκ στην αγκαλιά, η ανάβαση γίνεται πιο δύσκολη. Είναι βαρύς, η ίδια το γνωρίζει, δεν μπορεί να τον σηκώσει πια.

Ξαναγυρίζει στο παράθυρο. Σαν να βλέπει πόδια. Πίσω από τον εντοιχισμένο φούρνο διακρίνει πόδια, από το γόνατο και κάτω, ναι, ναι, είναι πόδια, που φοράνε βαριές, μαύρες μπότες.

«Βλέπω πόδια! Ο μπαμπάς είναι στο σπίτι!» φωνάζει στη Σούρμενα. «Βλέπεις; Είναι στο σπίτι!»

«Περίμενε, κάνε πέρα».

Η Σούρμενα, με τον Γιακόουμπεκ στην αγκαλιά, την παραμερίζει μόλις φτάνει στην καλύβα. Βάζει το χέρι πάνω από τα μάτια και κολλάει το πρόσωπο στο πιο ψηλό τζάμι.

«Α, μπα... ώστε εδώ είναι. Ο αληταράς».

Ισιώνει το κορμί της, περνάει τον Γιακόουμπεκ στο άλλο χέρι και λέει:

«Άντε, πάμε», και μόλις γυρίζει, την ακούει να μουρμουρίζει: «Θα τον κανονίσω τον μπεκρούλιακα».

Με βήμα ταχύ περνάει πλάι από τους τοίχους της καλύβας, με την Ντόρα κολλημένη στη φούστα της. Τα πόδια τους τσαλαβουτάνε στο λασπωμένο χώμα. Η Ντόρα προσπαθεί να ακολουθήσει τα βήματα της Σούρμενα, όμως δεν τα καταφέρνει. Καθώς τριζοβολάει η εξώπορτα της αυλής, αυτή την προσπερνάει. Την αφήνει ανοιχτή και τρέχει προς την πόρτα του σπιτιού. Η μεγάλη τσάντα της χοροπηδάει στην πλάτη της. Χοροπηδάνε και οι δυο κοτσίδες της με τα φιογκάκια. Σταματά μπροστά από το κατώφλι έχοντας τα μάτια γουρλωμένα και με το πιγούνι χαμηλωμένο γυρνάει προς τη Σούρμενα. Δίπλα από την πόρτα βρίσκεται όρθιο το κούτσουρο, χωρίς όμως να έχει καρφωμένο πάνω του το τσεκούρι. Τα τουμπανιασμένα σώματα της γάτας και των γατιών της πρέπει να βρίσκονται ώρες εδώ.

«Μα αυτή είναι η Μίτσα», λέει κατάπληκτη. «Αυτή είναι η Μίτσα μας. Και τα γατάκια της. Ακόμα δεν πρόλαβε να μας τα δείξει!»

Το σώμα της γάτας είναι τουμπανιασμένο σαν μπάλα, ο ματωμένος λαιμός της γεμάτος μύγες. Τα σώματα από τα γατάκια θα χωρούσαν σε μια παλάμη. Μικρούλια και τουμπανιασμένα σαν μπαλάκια. Αν έγερνε την παλάμη της, θα μπορούσαν να κατρακυλήσουν στην κατηφόρα και να φτάσουν μέχρι το Χρόζενκοβ.

«Αχ, ο μεθύστακας, το κτήνος, τώρα θα δει», ξεφωνίζει οργισμένη η Σούρμενα τραβώντας την απότομα από τον ώμο, ώστε να μη βλέπει πια το αιματηρό σκηνικό.

Την τραβάει προς την πόρτα, μέσα στο μικρό χολ.

«Σκούπισε τα πόδια σου μη γεμίσεις λάσπες μέσα», της λέει νευρικά.

Δεν ήταν ανάγκη, γιατί αυτή στέκεται και καθαρίζει τα παπούτσια της στο πατάκι, γυρνώντας και πάλι να δει αυτό που απέμεινε από τη Μίτσα.

«Μην κοιτάς εκεί, θα δεις άσχημα όνειρα!» τη διατάζει η Σούρμενα, και η Ντόρα τρέχει από το χολ προς τα μέσα.

Στην πόρτα πέφτει πάνω στη Σούρμενα. Ένα ατέλειωτο κλάσμα του δευτερολέπτου μέχρι να ολοκληρώσει το αιωρούμενο βηματάκι της ανάμεσα στη Σούρμενα και την πόρτα, και το βλέμμα της μένει καρφωμένο στο ξύλινο πάτωμα. Δίπλα στα πόδια του μπαμπά βρίσκεται ξαπλωμένη η μαμά, η φούστα της σηκωμένη πάνω από τα μπούτια της και γύρω της, παντού ολόγυρά της, ένας σκοτεινός λεκές από ξεραμένο αίμα. Ησυχία. Και οι τρεις τους στην πόρτα σαν σύμπλεγμα αγκαλιμάτων.

«Έξωωω!» η κραυγή της Σούρμενα τη διαπερνάει σαν ακοινισμένο μαχαίρι, την ταρακουνάει, χάνει την ισορροπία της και χτυπάει το κεφάλι της στην πόρτα, παραλίγο να πέσει.

Ακούει πίσω της το τρομαγμένο κλάμα του Γιακούμπεκ, τις κραυγές της Σούρμενα, που προφέρει μόνο μία λέξη: «Έξωωω! Έξω!» Κι αυτή τρέχει γύρω από τη Μίτσα και τα γατάκια της, δίπλα από τον ξύλινο φράχτη, προσπερνάει την εξώπορτα, τρέχει γύρω από την καλύβα, περνάει στο λασπωμένο από την καλοκαιρινή βροχή μονοπάτι, κουτρουβαλάει στην κατηφόρα, μακριά. Μέχρι της Σούρμενα. Εκεί σταματάει, ανοίγει και ξανα-

κλείνει ήρεμα την εξώπορτα και με σιγανά βήματα, όπως πάντα, τραβάει προς το πεζούλι της αυλής. Κάθεται και με το βλέμμα καρφωμένο στον απέναντι λόφο περιμένει. Βλέπει στο μονοπάτι απ' όπου ήρθε τη Σούρμενα να κουτσαίνει κάτω από το βάρος του Γιακούμπεκ. Βαδίζει όμως γρήγορα, γρήγορα όσο ποτέ άλλοτε. Ακούει το κλάμα του αδελφού της και τη λαχνασιασμένη αναπνοή της Σούρμενα.

Η Σούρμενα κάθεται στο πεζούλι έχοντας το ένα χέρι στο κεφάλι του Γιακούμπεκ. Το άλλο το απιθώνει στην πλάτη της προσπαθώντας να την παρηγορήσει.

«Δεν είναι τίποτα, τίποτα», της λέει.

Αυτή όμως δεν την πιστεύει. Αυτό δεν μπορεί να είναι τίποτα.

Ο ήλιος έδυσε και στα βουνά απλώνεται σκοτάδι. Κάθεται στο πεζούλι και το κλάμα του Γιακούμπεκ σιγά σιγά ηρεμεί. Πού και πού ακούγεται μόνο κάποιος ξεθυμασμένος λυγμός. Σε λίγο η Ντόρα ακούει μόνο την κανονική αναπνοή του. Και η Σούρμενα αναπνέει πια κανονικά, μα το χέρι της, που αγκαλιάζει τους λεπτούς ώμους της Ντόρα, ζωσμένους ακόμα με τα λουριά της τσάντας, εξακολουθεί να τρέμει. Από τα λουριά της τσάντας κρέμονται μακριά, κατακόκκινα λαστιχένια κρόσσια, έτσι όπως η ίδια ζήτησε. Μεγάλα κόκκινα κρόσσια, που αντιφεγγίζουν όταν πέφτει πάνω τους φως, ίδια με αυτά που είχαν τα παιδιά κάτω, στο Χρόζενκοβ. Πήγαν με τη μαμά να αγοράσουν την τσάντα μέχρι το Ουχέρσκι Μπροντ. Αυτό έγινε το περασμένο καλοκαίρι.

Πάνω από την καλύβα τους απλώνεται η νύχτα, ο απέναντι λόφος σκοτεινίασε, η νύχτα απλώνεται σαν ήρεμο, ατέλειωτο κύμα που κάποιος ξαμόλησε απ' το Μπόικοβιτσε.

«Θα μείνετε σ' εμένα», λέει μετά η Σούρμενα.

Κι όταν τη σκεπάζει με τις κουβέρτες πάνω από τα κατεργασμένα δέρματα προβάτων, που έχει απλωμένα πάνω στο πατάρι του φούρνου,* μέσα στη ζεστασιά που απλώνεται παντού ολόγυρά της, μετά και τους ζεματισμένους σπόρους παπαρούνας μέσα στο στομάχι της, η Ντόρα προλαβαίνει ακόμη ν' ακούσει:

«Τίποτα μη φοβάσαι, οι δυο μας θα τα καταφέρουμε. Θα γίνεις το αγγελούδι μου. Και θα περάσεις καλά. Θα δεις».

* Πρόκειται για εντοιχισμένους φούρνους, που βρίσκονταν μέσα στις καλύβες. Η επίπεδη οροφή τους μετατρέποταν σε κρεβάτι, όπου συνήθως κοιμούνταν τα παιδιά. (Σ.τ.Μ.)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΣΟΥΡΜΕΝΑ

Για αρκετό καιρό νόμιζε ότι απ' αυτό το γεγονός ξεκίνησαν όλα τους τα βάσανα. Μόνο που αυτά δεν άρχισαν τότε, εκείνη τη στιγμή που στεκόταν στην πόρτα της καλύβας πάνω στον λόφο του Κόπρβαζι, κοιτώντας τα σώματα των γονιών της. Η Ντόρα δεν ήταν τόσο χαζή ώστε να μην αντιληφθεί από την έξαψη στα πρόσωπα των χωρικών ότι όλα άρχισαν πολύ νωρίτερα, τόσο νωρίς, που η μικρή της μνήμη δεν έφτανε. Δεν την ξεγέλασαν ούτε τα θλιμμένα πρόσωπά τους ούτε λόγια του τύπου «Η κακιά η ώρα!» ή «Γιατί να τύχει σ' εσάς;». Δεν την παραμύθιασαν γιατί και η ίδια ήταν κομμάτι αυτού του συνόλου, είχε την ίδια διαίσθηση, ανάσαινε με τον ίδιο τρόπο. Και όσο κι αν προσπαθούσαν να το κρύψουν, με τον καιρό κατάλαβε όλα αυτά που λέγονταν πίσω από την πλάτη της, δηλαδή ότι κάπως έτσι πρέπει να έγινε. Κάπως έτσι ή λίγο διαφορετικά, κοντολογίς με έναν τρόπο που οδήγησε σε μια άσχημη κατάληξη. Γιατί και η μάνα της ήταν θεά και καμιάς θεάς η μοίρα δεν είναι εύκολη.

Από την άλλη αυτό ήταν πέρα από κάθε όριο, συμπέρανε η Ντόρα, όταν μια φορά άκουσε να λένε ότι από τσεκούρι δεν

πήγε καμιά απ' αυτές που γνώριζαν τα θεοτικά εδώ και πάνω από τριακόσια χρόνια.

Γιατί άραγε η μάνα της, αναρωτιόταν συνέχεια, απάντησε όμως δεν έβρισκε. Κανένας δεν ήθελε να μιλήσει γι' αυτό. Και όταν η κουβέντα πήγαινε εκεί, ο καθένας μασούσε τα λόγια του, σαν να επρόκειτο να αμαρτήσει μπροστά στα άγια των αγίων. Και η Σούρμενα σώπαινε.

Κι έτσι δεν της έμενε άλλο από το να το πνίξει κάπου βαθιά μέσα της. Κατέληξε σ' αυτό έπειτα από μερικούς μήνες κι έτσι κλειδαμπάρωσε τις αναμνήσεις της, αποφασισμένη να μην τις ξεθάψει ποτέ πια. Κι ας άρχισαν όλα όποτε να 'ναι, κι ας είχαν την κατάληξη που είχαν.

Κατά τα άλλα είχε τι να κάνει. Έπρεπε να μάθει την τέχνη του αγγελουδιού και υπό τον κατακλυσμό των νέων, θεαματικών εξελίξεων άρχισε σιγά και σταδιακά να υποχωρεί ο καημός της. Αυτή - αγγελούδι!

Είχε ακουστά από πριν γι' αυτά. Για τα καλά αγγελούδια, που οδηγούν τους ανήμπορους στις θεές και πάντα κάτι κερδίζουν απ' αυτό. Ποτέ όμως δεν συνάντησε κανένα αγγελούδι, αν και τόσες φορές επίτηδες παραμόνευε παράμερα, εκεί απ' όπου μπορούσε να παρακολουθήσει τη Σούρμενα, την Ίρμα ή την Κατερζίνα Χοντουλίκοβα.

«Δείξε μου το αγγελούδι σου, θείτσα μου! Ποιος το κάνει για σένα;» ήθελε να ξέρει όταν περνούσε από δω με τη μάνα της.

Η Σούρμενα έκανε σαν να μην είχε ακούσει ποτέ για αγγελούδια, ενώ η μάνα της, η Ιρένα, γελούσε. «Κι εγώ είμαι θεά, είδες ποτέ κανένα σ' εμένα;» ρωτούσε.

Μόνο που η μάνα της ήταν διαφορετική θεά, λίγο παράξε-

νη. Για να λέμε την αλήθεια, δεν έκανε και πολλά θεοτικά. Γι' αυτό και τα αγγελούδια δεν οδηγούσαν σ' αυτήν κανέναν ξενομερίτη.

Τώρα το μυστικό φανερώθηκε από μόνο του, άνοιξε σαν ώριμος καρπός και μεμιάς βγήκαν όλα στη φόρα – όχι μόνο έμαθε ποιος κάνει το αγγελούδι στις θεές, αλλά έγινε κι η ίδια ένα απ' αυτά.

Ο κόσμος άλλαξε συθέμελα. Πάνε πια τα απογεύματα που ήταν ίδια το ένα με το άλλο, πάνε πια οι στιγμές οι γεμάτες βαρεμάρα. Από τη στιγμή που έγινε αγγελούδι, έπαψε να κάθεσαι ξένοιαστα στο πεζούλι της μοναχικής καλύβας. Ο χρόνος της έγινε μέρος του χρόνου πολλών ανθρώπων, άρχισε να παίζει έναν σημαντικό ρόλο. Τον εκτελούσε με περηφάνια, έχοντας συναίσθηση της ευθύνης απέναντι σε μια μυστηριακή παράδοση η οποία πήγαζε από ένα παρελθόν τόσο μακρινό, που κανείς από τη Ζίτκοβα ή την Κοπανίτσα δεν μπορούσε να φανταστεί. Ο καθένας όμως ομολογούσε με σεβασμό:

«Τα θεοτικά είναι παμπάλαια, θεές και αγγελούδια υπήρχαν από πάππου προς πάππου».

Από παλιά, παμπάλαια. Η Ντόρα το ήξερε καλά, αλλά αυτό που δεν γνώριζε μέχρι να γίνει αγγελούδι ήταν ότι οι θεές και η τέχνη τους ήταν κάτι τόσο σπάνιο. Πουθενά αλλού δεν υπήρχε. Όταν ήταν μικρή, νόμιζε ότι το να είσαι θεά δεν είναι παρά ένας ακόμη τρόπος να βγάζεις τον επιούσιο. Ότι οι γυναίκες διαιρούνται στις θείες που δουλεύουν στο ταχυδρομείο ή στο μαγαζί, στις θείες που ταΐζουν και αρμέγουν τις αγελάδες του αγροτοκτηνοτροφικού συνεταιρισμού και σε αυτές που ασκούν τα θεοτικά. Της φαινόταν ένα απολύτως φυσιολογικό επάγγελμα, όπως και οποιοδήποτε άλλο. Ούτε καν της

περνούσε απ' το μυαλό ότι τα πράγματα μπορεί να ήταν κάπως διαφορετικά κάπου αλλού.

Μόνο όταν έγινε αγγελούδι και είδε από πόσο μακρινές αποστάσεις έρχονταν οι άνθρωποι για να δουν τις θεές, ζητώντας συμβουλή ή γιατρεία, τότε κατάλαβε πόσο μοναδικές στο είδος τους είναι. Γι' αυτό και εκτελούσε με ενθουσιασμό τα αγγελικά της καθήκοντα, τηρώντας ευλαβικά ό,τι της εμπιστευόταν η Σούρμενα.

«Μόλις φτάσει το λεωφορείο, να βρίσκεσαι κάπου κοντά στη στάση, μην τραβήξεις την προσοχή κανενός, περίμενε μόνο μέχρι κάποιος να σου πιάσει κουβέντα. Αν σε ρωτήσει πώς πάνε στη θεά, ρώτα τον αν είναι τόσο χαζός ώστε να πιστεύει στις θεές. Περίμενε ν' ακούσεις τι θα σου πει. Αν τον δεις να ταλαντεύεται, φέρ' τον. Αν τον δεις να έχει υπερβολική αυτοπεποίθηση, πάρε δρόμο, τίποτα καλό δεν πρόκειται να βγει από έναν τέτοιο άνθρωπο. Και δώσε προσοχή στα ζευγάρια. Να θυμάσαι ότι οι άνθρωποι έρχονται εδώ με κάποιο βάσανο που το παλεύουν μόνοι τους, και γι' αυτό δεν χρειάζονται μάρτυρες», της έλεγε και της ξανάλεγε η Σούρμενα.

Η Ντόρα το αποτύπωσε καλά. Παρατηρούσε με προσοχή τους ανθρώπους που έβγαιναν από το λεωφορείο, το οποίο ερχόταν από το Μπροντ, κι όταν έβλεπε κάποιον ξένο να κοιτάζει διστακτικά προς τα πού να πάει, έβγαινε μπροστά του περιμένοντας να τη ρωτήσει: «Κοπελιά, για πες μου σε παρακαλώ πού μένουν εδωπέρα οι θεές;»

Οι άνθρωποι ήταν διαφορετικοί, συνηθισμένοι και παράξενοι, σχεδόν πάντα μοναχικοί και με σκοτούρες, αλλά πού και πού εμφανίζονταν και ζευγάρια, για τα οποία η Σούρμενα την είχε ήδη προειδοποιήσει. Συνήθως ήταν άντρας και γυναίκα,

και οι δυο τους σε νεαρή ηλικία, χωρίς να δείχνουν ότι τους βασανίζει κάτι. Η Ντόρα σε καμιά περίπτωση δεν πίστευε ότι κάποιος απ' αυτούς χρειαζόταν τη βοήθεια μιας θεάς. Ένα τέτοιο ζευγάρι, το θυμάται καλά μέχρι σήμερα, το συνάντησε όταν είχε ξεκινήσει να είναι αγγελούδι.

Το ζευγάρι περίμενε αρκετή ώρα στη στάση μετά την αναχώρηση του λεωφορείου, φερόταν όπως οι ξένοι που είχαν αποφασίσει να βρουν κάποια από τις θεές και δεν ήξεραν προς τα πού να πάνε. Η Ντόρα τους παρατήρησε κάμποση ώρα. Η γυναίκα φορούσε εκδρομικά ρούχα, όμως αυτά τα ρούχα ήταν παράταιρα για εργάσιμη μέρα. Στεκόταν σουζα κάθε φορά που ο άντρας που ήταν μαζί της της ψιθύριζε κάτι. Ο άντρας φορούσε καπέλο και καμπαρντίνα και της συμπεριφερόταν σαν ξένος. Στην Ντόρα φάνηκαν από την πρώτη στιγμή περίεργοι και γι' αυτό αποφάσισε να το βάλει στα πόδια, αλλά μόλις έκανε να φύγει, είδε τον άντρα κάτι να λέει και η γυναίκα κατόπι κίνησε στο κατόπι της.

«Κοπελιά, για πες μου σε παρακαλώ, μήπως ξέρεις πού μένουν οι θεές;» τη ρώτησε η γυναίκα πονηρά.

Η Ντόρα για μια στιγμή δίστασε, ύστερα από σκέψη έγνεψε και της έδειξε την κορυφή του όρους Κίκουλε.

«Εκεί πάνω, ψηλά στο δάσος. Θα ακολουθήσετε τα γαλάζια σημάδια κι αυτά θα σας οδηγήσουν στον σταυρό. Από κει θα δείτε μια καλύβα, εκεί μένουν οι θεές».

Η γυναίκα την ευχαρίστησε θερμά, έβγαλε από την τσέπη της μια κορόνα και την κόλλησε στην παλάμη της. Μετά έστριψε κι άρχισε να βαδίζει ζωηρά προς το μέρος που της έδειξε. Λίγα μέτρα πιο πίσω ακολουθούσε ο άντρας. Η Ντόρα τους παρακολουθούσε μέχρι να εξαφανιστούν σε κάποια στροφή του

μονοπατιού που οδηγούσε στους πρόποδες του άγριου βουνού των Καρπαθίων.

Σήμερα θα ήθελε να ξέρει πού πέρασαν αυτοί οι δύο εκείνο το βράδυ. Αν κοιμήθηκαν στην ταϊστρα για τα άγρια ζώα καταμεσής στο δάσος, μέσα από το οποίο δεν περνούσε τίποτα, παρά μόνο το μονοπάτι με τα γαλάζια σημάδια που ξεκινούσε από το Χρόζενκοβ, οδηγούσε στον σταυρό και μετά χανόταν στο πουθενά. Ή λες να κατάφεραν να επιστρέψουν στο χωριό; Σε κάθε περίπτωση το τελευταίο λεωφορείο για το Μπροντ έφυγε στις τέσσερις και τέταρτο και σίγουρα δεν θα το πρόλαβαν.

Όμως δεν ήταν όλοι οι ξένοι ύποπτοι. Αντίθετα στις περισσότερες περιπτώσεις επρόκειτο για ανθρώπους που πραγματικά χρειάζονταν τα μαντικά της Σούρμενα. Μια ταλαίπωρη ηλικιωμένη κυρία με τσάντα ήταν σίγουρο ότι ήρθε να ζητήσει κάτι για τα παιδιά της. Μια νεαρή κοπέλα που στεκόταν δείχνοντας νευρική μπροστά από τον πίνακα των δρομολογίων ήταν επίσης σίγουρο ότι ήρθε να συμβουλευτεί κάτι σχετικά με τα ερωτικά της. Επίσης έρχονταν άνθρωποι που φαινόταν ότι τους παίδευε κάποια ασθένεια. Όλους αυτούς η Ντόρα τους οδηγούσε με ευχαρίστηση στη Σούρμενα, αφού γνώριζε ότι εκείνη θα τους βοηθούσε, κι έτσι σύντομα στα πρόσωπά τους θα έλαμπε η ελπίδα και πάλι.

Η Ντόρα τους παραλάμβανε στη στάση όταν της ζητούσαν να τους οδηγήσει στη θεά. Τους έπαιρνε από το χέρι και τους οδηγούσε πάνω, γύρω από το νεκροταφείο, στο οροπέδιο της Κοπανίτσα, και από κει στο δάσος, μέχρι το σταυροδρόμι, απ' όπου φαινόταν η καλύβα της Σούρμενα στην Μπέντοβα. Και στη διαδρομή έκανε τα αγγελουδικά της, έτσι όπως την είχε διδάξει η Σούρμενα.

«Είχατε μεγάλο ταξίδι;» ρωτούσε η Ντόρα, ενώ παράλληλα έδειχνε αδιάφορη και ότι ρωτάει μόνο και μόνο για να περάσει η ώρα.

«Κουραστήκατε στο ταξίδι; Η Σούρμενα θα σας φτιάξει τσάι από πεντάνευρο, κι αυτό θα σας κάνει καλό!»

«Γιατί είστε τόσο στενοχωρημένος; Τι σας βασανίζει; Κάτι στο σώμα; Ή μήπως στην ψυχή;»

Δεν μπορεί να θυμηθεί πόσες φορές το έκανε πρόβα με τη Σούρμενα. Ένα σύστημα έξυπνων ερωτήσεων, η ανάπτυξή τους σε βάθος χρόνου και η δήθεν αδιαφορία της. Και μετά η Ντόρα τους συνόδευε και κουβέντιαζε κατά τη διάρκεια του μεγάλου οδοιπορικού τους στις λοφοπλαγιές της Ζίτκοβα. Κι όσο περισσότερο πλησίαζαν στην κορυφή του λόφου, τόσο πιο ζεστοί και πιο ειλικρινείς γίνονταν μαζί της. Τα κρυμμένα βάσανά τους έβγαιναν στην επιφάνεια, τότε σιγά σιγά, τότε μια κι έξω, έχοντας όμως γνώση ότι, όπου να 'ναι, θα βρουν παρηγοριά και θα αφήσουν την πέτρα του βασάνου τους στο κατώφλι της καλύβας, στα πόδια μιας γυναίκας που ξέρει να θεραπεύει κάθε βάσανο. Κατά τη διάρκεια της ανάβασης εκμυστηρεύονταν στην Ντόρα, σε ένα ξένο κοριτσόπουλο, που σε λίγο θα εξαφανιζόταν διά παντός από τη ζωή τους, τα πάθη που τους βασάνιζαν και προς το τέλος του οδοιπορικού, εκεί που το μονοπάτι διακλαδίζεται προς τον λόφο του Κόπρβαζι και σε αυτό της Μπέντοβα, η Ντόρα γνώριζε τα πάντα γι' αυτούς. Και έπειτα από δέκα λεπτά έβγαινε μέσα από το δασάκι στην πίσω πλευρά της καλύβας της Σούρμενα, αρκετά πριν φτάσει από το μονοπάτι ο επισκέπτης, για να της πει όλα όσα είχε πληροφορηθεί στο μεταξύ.

«Ελάτε, ελάτε μέσα», υποδεχόταν η Σούρμενα τον επισκέ-

πτη, πριν καν αυτός προλάβει να ανοίξει την εξώπορτα του φράχτη. «Ελάτε, μπειτέ και μη φοβάστε, εγώ θα σας βοηθήσω να βρείτε γιατρεία από τους πόνους της πλάτης κι από τη στενοχώρια για τα λεφτά που χάσατε, αχ, άνθρωπέ μου, πού είχατε το μυαλό σας; Δεν πειράζει, πάει, το κακό πέρασε, ελάτε, ελάτε και θα δούμε τι μπορούμε να κάνουμε, πώς μπορούμε να διορθώσουμε την κατάσταση!»

Δεν υπήρχε άνθρωπος που να μη νιώσει υπερφυσικό δέος μπροστά στη γυναίκα η οποία με το πού τον έβλεπε, κατάφερνε να διαβάσει όλα του τα βάσανα, πριν αυτός προλάβει να πει το παραμικρό. Αυτοί οι άνθρωποι περνούσαν στο εσωτερικό, στο σκοτεινό καθιστικό, εκεί που ο χρόνος είχε σταματήσει στα μέσα του περασμένου αιώνα. Η Σούρμενα έβαζε στα γρήγορα πάνω στην πλάκα του φούρνου ένα κύπελλο για το λιώσιμο του κεριού, ενώ στο τραπέζι τοποθετούσε μια λεκανίτσα με κρύο νερό.

«Αυτό τους βοηθάει περισσότερο απ' όλα», έλεγε γελώντας καλόκαρδα μετά την αναχώρησή τους η Σούρμενα, όταν η Ντόρα τη ρωτούσε αργότερα αν έτσι εξαπατούν αυτούς τους ανθρώπους.

«Αφού πήραν την απόφαση να έρθουν μέχρι εδώ για να βρουν μια άγνωστη γυναίκα, βασισμένοι ποιος ξέρει σε ποιες κουβέντες, πιστεύοντας ότι αυτή θα τους βοηθήσει, σημαίνει ότι βρίσκονται πραγματικά σε άσχημη θέση. Έρχονται εδώ φοβισμένοι, επίσης αμφιβάλλουν, όμως η ελπίδα τους οδηγεί εδώ. Και για να ξέρεις, τις πιο πολλές φορές πρόκειται γι' αυτούς που δεν έχουν προβλήματα στο σώμα αλλά στην ψυχή. Και κάτι τέτοιους τους βοηθάς καλύτερα όταν πάψουν να παιδεύονται με περιττές αμφιβολίες για το αν έχω ή αν δεν έχω την ικανότη-

τα να τους βοηθήσω... Δεν βλέπεις πώς ξαλαφρώνουν στο κατώφλι όταν πιστέψουν ότι έχω μια άλλη δύναμη; Και βλέπεις από τι γλιτώνουμε αυτούς που θα ντρέπονταν να αποκαλύψουν μπροστά μου τι τους βασανίζει; Λένε ότι η πίστη θεραπεύει. Αυτοί όντως πιστεύουν ότι θα τους βοηθήσω, κι αυτό στη συνέχεια πραγματικά εκπληρώνεται. Το καταλαβαίνεις τώρα; Αυτό δεν είναι απάτη, είναι έξυπνη βοήθεια».

Η Ντόρα το δέχτηκε χωρίς άλλες ερωτήσεις, όπως εξάλλου και τη διαταγή της Σούρμενα:

«Γι' αυτά δεν πρέπει να μιλήσεις σε κανέναν. Ποτέ και σε κανέναν, εκτός από μένα, δεν πρέπει να πεις τι σου λένε αυτοί οι άνθρωποι στη διαδρομή ή ακόμη και ότι μιλάνε μαζί σου. Αυτό είναι ένα μυστικό που πρέπει να μείνει μεταξύ μας, καταλαβαίνεις;»

Η Ντόρα έγνεψε καταφατικά.

«Κι αν κάποιος το προδώσει, τότε η βοήθεια δεν θα λειτουργήσει. Καταλαβαίνεις;»

Η Ντόρα έγνεψε πάλι.

«Κυρίως κοίτα να ξεχνάς το γρηγορότερο όλα αυτά που σου λένε. Κάν' το για το καλό σου, γιατί διαφορετικά οι έγνοιες τους θα αρχίσουν να βασανίζουν κι εσένα. Το υπόσχεσαι;»

Η Ντόρα το υποσχέθηκε, γιατί εκείνη την περίοδο δεν υπήρχε περίπτωση να χαλάσει χατίρι στη Σούρμενα.

Η Σούρμενα ανέλαβε τη μέριμνά τους όταν αυτή είχε κλείσει τα οχτώ, ενώ ο Γιακούμπεκ ήταν τεσσάρων. Σίγουρα δεν σκέφτηκε να τα δώσει σε κάποιον άλλο, αυτό η Ντόρα το γνώριζε με βεβαιότητα. Τότε δεν ήταν ακόμα τόσο μεγάλη ώστε να μην τα καταφέρει. Η μεγάλη της καρδιά δεν της επέτρεψε να

συμπεριφερθεί διαφορετικά. Επιπλέον δικά της παιδιά δεν είχε και η Ντόρα είναι μέχρι σήμερα πεπεισμένη ότι κατά κάποιο τρόπο τα δυο τους έγιναν παιδιά της.

Τότε, όταν πρωτοήρθαν, δηλαδή το '66, η Σούρμενα είχε πατήσει πια τα πενήντα. Αλλά είχε κάτι πάνω της που την έκανε να φαίνεται ήδη από τότε γερόντισσα. Ίσως οφειλόταν στον τρόπο που έδενε τα μαλλιά της με τη μαντίλα που φορούσε μαζί με την τοπική φορεσιά της Κοπανίτσα. Μολονότι δεν είχε παντρευτεί ποτέ, το πρόσωπό της το χαράκωναν ρυτίδες, που διασταυρώνονταν στα πιο απίθανα σημεία. Το σώμα της είχε ήδη καμπουριάσει, περπατούσε σκυφτή, το στήθος της ήταν πεσμένο, κι αυτό δεν θα το έλεγες περπάτημα. Θύμιζε περισσότερο πηδήματα σπουργιτιού, εξαιτίας του ποδιού της που είχε στραβοπιάσει. Στιγμές στιγμές νόμιζες πως θα γκρεμιστεί. Έλεγε ότι ήταν κληρονομιά από τον πόλεμο, τότε που, τρέχοντας στο δάσος για να κρυφτεί, έπεσε και χτύπησε τόσο άσχημα, που ούτε η ίδια κατάφερε να το γιατρέψει. Ξακουσμένη διορθώτρια ως τα πέρατα, και η ίδια να κουτσαίνει, έλεγαν μετά οι χωρικοί. Μόνο πείτε, πώς θα μπορούσε να επαναφέρει η ίδια το βγαλμένο πόδι της, πώς θα μπορούσε να το τραβήξει ώστε να το ξαναβάλει στη σωστή του θέση; Έκανε ό,τι μπορούσε, το ακινητοποίησε με μακριά κλαδιά και περίμενε τρεις μέρες και τρεις νύχτες μόνη στο δάσος, μέχρι να μετακινηθεί το μέτωπο.

Η Ντόρα ήταν αρκετές φορές μπροστά όταν η Σούρμενα έκανε κάποια επέμβαση. Στεκόταν ανακούρκουδα πάνω από τον τραυματία και σκυμμένη πασπάτευε την κνήμη ή τον μηρό, ανάλογα τι ήταν βγαλμένο, ενώ την ίδια στιγμή κρατούσε τον αστράγαλο σφιγμένο στη μασχάλη της. Ξαφνικά τρα-

βούσε το πόδι και το γύριζε με τρόπο, ο τραυματίας ούρλιαζε τόσο, που η Ντόρα νόμιζε ότι πάει, τελείωσε, και έπειτα από λίγο ηρεμία: το πόδι επανερχόταν στη θέση του. Τη ρωτούσε πού τα έμαθε αυτά. Η Σούρμενα στην ανάμνηση της τεχνικής έκανε μια περίεργη γκριμάτσα. Της έλεγε ότι ήταν το μόνο που δεν έμαθε από τη μάνα της, τη θεά Γιουστίνια Ρουχάρκα. Το διδάχτηκε από τον νεκροθάφτη του Χρόζενκοβ κι από τους ίδιους τους ανθρώπους. Τους νεκρούς ανθρώπους. Απ' όλες τις θεές στη Ζίτκοβα ο νεκροθάφτης επέλεξε αυτή, γιατί στην καλύβα ζούσε μόνη της μαζί με τη νεότερη αδελφή της, την Ιρένα. Έτσι ένα βράδυ τούς κουβάλησε. Άκουσε από μακριά το κάρο και τα κόκαλα να τρίζουν το ένα πάνω στο άλλο μέσα στα ξύλινα κιβώτια. Τα κουβάλησε απευθείας από το νεκροταφείο και τα άφησε στο πάτωμα της καλύβας. Της είπε πώς του ήρθε η ιδέα και ότι με αυτό τον τρόπο μπορεί να μάθει πώς δένονται τα κόκαλα και πώς ταιριάζουν μεταξύ τους. Δεν έπαιρνε από λόγια. Ήταν ανάγκη, είπε, για όλη την περιοχή. Ειδικά μια περίοδο που ο πόλεμος ήταν στο κατώφλι. Στην αρχή η Σούρμενα τρομοκρατήθηκε. Τα τρία κιβώτια έμειναν τρεις μέρες στην καλύβα της. Κλειστά, έτσι όπως τα έφερε ο νεκροθάφτης. Η ίδια και Ιρένα κοιμόνταν στο πατάρι, για να μη βρίσκονται στο ίδιο δωμάτιο με τα κόκαλα. Μόνο που ο νεκροθάφτης ερχόταν κάθε βράδυ για να ελέγξει την πρόοδο που έκαναν. Την τρίτη μέρα δεν κρατήθηκε, έσπασε το λουκέτο και άρχισε να βγάζει μόνος του τα λευκά, σε μερικά σημεία ακόμα σκεπασμένα με χρώμα κόκαλα, προσπαθώντας να τα ταιριάξει μεταξύ τους. Η Σούρμενα στην αρχή νόμισε πως θα λιποθυμήσει. Μετά όμως συνήλθε. Άρπαξε τα κόκαλα από τα χέρια του αδέξιου νεκροθάφτη

κι άρχισε να τα ταιριάζει μόνη της, σύμφωνα με όσα γνώριζε μέχρι τότε για το ανθρώπινο σώμα. Προσπαθούσε υπομονετικά να ενώσει το ένα κόκαλο με το άλλο, τα έδενε με σύρμα που έφερε από τον φράχτη, τα πίεζε με δύναμη να δέσουν και δούλευε, μέχρι που στο πάτωμα της καλύβας ξάπλωσαν όμορφα ταιριασμένοι τρεις σκελετοί. Κι αυτός ήταν ο λόγος που ποτέ δεν παντρεύτηκε. Μ' αυτή την αιτία όμως η φήμη της έφτασε παντού και για *διόρθωμα* έφταναν χωρικοί από τη Μοραβία, αλλά κι από τη μεριά της Σλοβακίας. Κι εξακολουθούσαν να φτάνουν και μετά, αφού έγινε γνωστό ότι η ίδια έχει βγαλμένο ποδάρι και γι' αυτό δεν μπορούσε να σταθεί όρθια.

Έτσι σκυφτή και κουτσή τη θυμόταν πάντα η Ντόρα. Αυτό όμως δεν άγγιξε τον χαρακτήρα της: παρέμεινε σκληρή και αδέκαστη με τον εαυτό της, ποτέ δεν το έβαλε στα πόδια μπροστά σε οποιαδήποτε εργασία, ούτε και μπροστά σ' αυτές που λογικά δεν θα μπορούσε να κάνει λόγω της γνωστής αναπηρίας της. Φερόταν με τον ίδιο τρόπο και στους άλλους. Το ίδιο και στα παιδιά.

Σήμερα η Ντόρα της είναι υπόχρη γι' αυτή την τόσο συμπονετική αδιαφορία, για το ότι εκείνη τη φορά δεν τη λυπήθηκε και δεν την άφησε να λυγίσει την ώρα της μεγάλης καταστροφής. Έκανε σαν να μη συνέβη τίποτα και την έσπρωξε στη δουλειά και στο σχολείο αμέσως κιόλας, από τη δεύτερη μέρα. Μόνο τις πρώτες μέρες την περίμενε μαζί με τον Γιακούμπεκ μπροστά από το σχολείο για να την οδηγήσει πάνω, ψηλά στην Μπέντοβα, σαν να ήξερε ότι γύρω της θα μαζεύονταν σμήνος οι περίεργοι, οι οποίοι θα τη ρωτούσαν ξεδιάντροπα ή -ακόμη χειρότερα- θα την παρηγορούσαν. Αυτή ήταν η μοναδική υποχώρηση που έκανε για να τη διευκολύνει τις δύσκο-

λες ώρες των πρώτων βδομάδων που ακολούθησαν τα γεγονότα και που σ' αυτή, την Ντόρα, επέδρασαν ξαφνικά και άλλαν δραματικά τη ζωή της.